

Hadis Âlimi

2

Bismillahirrahmanirrahim. Elhamdüli'llahi Rabbi'l âlemin ve sallallahu ve selleme alâ seyyidina Muhammedin ve alâ alihi ve sahbihi ecmaîn.

Hadis âlimi diye bir başlık açmamızın alt yapısında hadisin ağırlığı yatmaktadır. Hadis üzerine uzmanlaşmış, ismi olgunlaşmış bir âlim; mücerret bir ilimle meşgul olmak insan olmaktan çok hadis-i şerifi yansıtan bir ayna gibidir. Öyle olduğu zaman zaten ümmet onu hadis âlimi diye anar. Âlimler hakkında konuşurken bir hakikati önceden tescil etmemiz gerekir. Biz hadis âlimi konuşuyoruz dediğimizde geçmişin âlimlerini konuşuyoruz. Bugünün âlimlerini yarın gelenler değerlendirecekler.

Esasen kullar hakkında Allah'tan başkası karar veremez. Bir kulun kimliği, nasıllığı, amellerinin ne olduğu ne olacağına Allah karar verir. Ama bize yansıyan bölümü, bizim elimizde tutabildiğimiz, gözümüzle görebildiğimiz duruma gelen çalışmaları bizim değerlendirmemize dâhil olur. Bunu da ancak ameli kalmış, kitabı kalmış, talebeleri kalmış kendi gitmişlerle yapabiliriz. Şu an kendisi duran insanlar hakkında değerlendirme yapmamız mümkün değildir. Bu yüzden biz hadis âlimi karakteri ve hadis âlimi şablonu çizerken, hadis âlimi böyledir derken dün gidenler hakkında konuşuyoruz.

Bin üç yüz seneden fazla zaman bu ümmetin hadisle meşgul olmuş, hadise hizmet etmiş âlimleri vardır. O âlimleri değerlendirmeye çalışıyoruz. Onların ahlakından, dersinden, kimliğinden istifade ettiğimiz yönleri ortaya koyuyoruz. Bugün yaşayanlar var, onlar da âlim ama onların üzerine henüz toprak örtülmedi. Onlar da ölümler, kitapları ve talebeleri kalır, aradan şu kadar sene geçer, o nesilden sonra gelenler kuş bakışı izlerler. Kuş bakışı onun artı ve eksilerini toplarlar. Neticede bu zat ilme, hadis-i şerife şöyle hizmetlerde bulundu derler. Bunun yüzünden şöyle bir fitne çıktı derler, artı ve eksilerini ondan sonra gelenler söyleyebilirler. O yüzden biz hadis âlimi dediğimizde dünküleri konuşuyoruz. Bugünküler yarın konuşulacak. Rabbimizden niyaz ederiz ki hadis-i şerifi sevenler ve ona hizmet etmeye çalışanlar listesinde bulunuruz.

Madde madde sayarak hadis-i şerif üzerinden ilim adamı olmuşların karakterini çözmeye çalışıyorduk bir önceki dersimizde. Ona devam edeceğiz. Tekrar tekit edeyim; biz hadis-i şeriflerle dirileceğiz, hadis-i şeriflerle yaşayacağız dediğimizde hadis okumamız evvela akla gelir. Elbette hadis-i şerif okuyacağız ama su içtiğimiz kabı tanımamızın içtiğimiz suyun üzerinde etkisi vardır. Bir misal vermek istiyorum: Pet şişelerle su satılıyor. Bir ara bu şişelerden içmeyin, cam şişeden için denmişti. Dünyanın en kaliteli suyu bile olsa pet şişenin içinde bir hafta bekledikten sonra o su, su olma özelliğinden çok şey kaybedebilir denmişti. Su sudur ama kabına göre suyun kalitesi değişebiliyor demek ki.

Hadis-i şerif, ilim olarak elbette Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz'e intisap ediyor. O intisap sebebi ile elbette mübarektir. Ama biz hadis âlimi karakterini bilmekle hadis-i şerifin de üzerimizdeki ağırlığı hakkında daha tatminkâr bir kanaat sahibi olmuş oluruz, Allah'ın izni ile. Bu sebeple, pet-plastik-cam şişe arasında fark olduğu gibi, su ne kadar kaliteli olursa olsun cam şişe daha güzel, dendiği gibi hadis âlimi dediğimiz zaman zihnimizde oluşan algı, bizim hadisi anlamamıza yardım edecektir.

Hadis âlimi karakterinde, bir sözü sahibinden nakletmek özelliği vardır. Hadis âlimi demek konuştuğu sözü kimden duyduğunu, o duyanın kimden duyduğunu, ta sözün ilk sahibine kadar belgeleme karakteridir. Burada küçük bir mülâhaza açmamızda fayda var. Dinimiz, şeriatımız insanların konuşma haklarına mâni olmaz. İsteyen istediği gibi konuşabilir. Haram ve batıl bir şeyi zaten Müslüman konuşmaz. Ama konuştuğu söz kendi kanaati ise, bunu ben söyledim der. Ben

söylüyorum, kanaatim budur der. Fakat hadis âlimi bu hürriyete rağmen başkasından duyduğu sözü kendine mal etmez. Başkasından duyduğu sözün de ilk kaynağına kadar kime ait olduğunu belgeleyince konuşur. Bu hadis âliminin karakteridir. Şeriatımıza mahsus diğer ilim dallarında bu denli güçlü değildir bu. Çünkü herkesin bir şey konuşma hakkı vardır. Bu gözlüktür. Bunun gözlük olduğunu ben görüp zaten anladım. Dolayısıyla bu gözlüktür derim. Bir başkası buna gözlük diyeceğiz tamam mı der. Ben de bu gözlüktür diye yine ilan ederim, bu normaldir ve doğrudur. Bir hadis âlimi bunu böyle tarif etmez. Herkesin bunun gözlük olduğunu söylemesi doğaldır ama hadis âlimi “bana Ahmet dedi ki, bu gözlüktür, ben de bunun gözlük olduğunu söylüyorum” der. Kaynaklandırma, bilgiyi ana kaynağına ulaştırma ilkesi vardır hadis ilminde.

Bu yüzden hadis ilmi farklı bir ilimdir. Kalam ilmi gibi değildir mesela. Fıkıh gibi de değildir. Bir fakih, ismi itibari ile yani fakih denilecek bir insan olduğu, Müslümanlar onu fakih bildiği zaman ona “kimden duydun?” demezler, onun da kimden duyduğunu söylemesi gerekmez. Zaten fakih, üretebilen insan demektir. Üretir. Ayıp değil günah değil. Üretemezse fakih olmazdı zaten. Üretsin. “Bu gözlüktür. Bundan sonra bunu gözlük olarak anmayı uygun görüyorum” der. Ama hadis âlimi usul olarak “ben buna gözlüktür diyorum” demez, dese de onun için eksi puandır o. Çünkü hadis ilmi taşıma-aktarma ilmidir. Fıkıh ilmi ise üretme ilmidir. Üretiyorsun. İsim üretiyorsun mesela. Gözlük ismini üretiyorsun. Bir fakih buna gözlük dediği zaman mucit olur ve onun fıkıh puanı artar. Artı puanı yükselir. Ama bir muhaddis, hadis âlimi buna gözlük dediği zaman hadis âlimi nezdinde puanı düşer onun. Çünkü hadis ilmi isim bulma ilmi değildir. Taşıma ilmidir. Birisinden duymuş olman gerekiyor bunu. İnşallah bu örneklerden anlaşılmalıdır. Hadis âliminin vazifesi, ilk kaynağına kadar insanlığa ulaştırmaktır. Taşımacılıktır. Bilgi taşıyor. Nesilden nesle, kitaptan kitaba bilgi taşıyor. Bu fonksiyonunu icra ettikçe bir muhaddisin artışı yükselir. Tabii ki bu taşıma esnasında güvenli taşıma var, bir de yolcuları anasından doğduğuna pişman etmiş berbat taşımacılık var. Yani taşımacılıktan taşımacılığa fark var. Bu da Buharî ile bir başka âlim arasındaki farktır.

Bu sebeple hadis âliminin özelliklerinden biri ve hadisle meşgul olacak, Buharî’yi seven, Buharî gibi olmak isteyen birinin özelliği; taşıyıcı niteliğini bilmektir. Hadis âlimi budur. Kimden duydun, kim sana söyledi, ona kim söyledi, o söyleyen kimdi, ona söyleyen kimdi; ta Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem kadar patentli taşımak zorundasın. Bir fakih için bu şart değildir. Gerçi fıkıh kitaplarımızda da “filanca filancadan nakledilmiştir” denir, mesela fıkıh kitabında Ebu Hanife’ye göre bu böyledir, Ebu Yusuf’a göre böyledir, sözünü duyarsınız. Ama bir hadis kitabında filancaya göre böyledir diye bir hadis göremezsiniz. İbni Ömer’e göre böyledir, değil Ahmet’ten Mehmet’ten, bundan şundan demiş ki diye nerden nereye taşındığının topluca değil, isim isim patentli vardır. Nerededir şu anda? Kimdedir? A şahsındadır. Ona kim vermiş? B şahsı vermiş. Ona kim vermiş? C şahsı vermiş. D şahsı vermiş. İbni Mace isimli kitapta görüyorum. Ama İbni Mace’nin de bunu kimden gördüğünü görmem gerekiyor.

Tekrar ediyorum. Bu çok önemli bir nokta. Biz burada edep öğrenirken herhâlde edepsizliğe düşmek gibi bir bedbahtlık içinde olmak istemeyiz. Bu bahsettiğim şey hadis ilmine mahsus bir özelliktir. Fıkıhın önemsizliği değildir veya fıkıhın basitliği, fakihin değersizliği anlamında değildir. Hadis âliminin böyle bir meziyetinin olması, öbürünün meziyetinin gereksizliğine ya da düşüklüğüne yorumlanamaz. İlimde böyle bir şey yoktur. Bu ilmin özelliği, karakteri budur. Öbür ilim de bu işlerle meşgul olsaydı içtihat kapısını açamazdık bu sefer. Yani insanlar isimlerle meşgul olurlarsa fıkıh donuk kalırdı. “Bu konuda şeriatımın hükmü budur, böyle içtihat ediyorum” diyebilirsin ama hadis ilminde “valla biz duymadık kimseden ama Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem hayatta olsaydı böyle derdi”

diye bir kanaat kullanamazsın. Çünkü hadis, Resûlullah'ı konuşturmadır. Bu konuşturmak ancak orijinal ve güvenilir olduğu zaman geçerlidir. Fıkıh ise Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem dayanıp fakihin konuşmasıdır. Dayandığı Resûlullah'tır. Söz ona aittir ama; bu yüzden de adı fıkıhtır.

Fıkıhta fakih içtihat eder. Böyle gördüm, böyle anladım der. Vay sen niye böyle anladın denmez. Ona fakih dedik zaten biz. Dolayısıyla "Allah mübarek etsin ama filanca sana aykırı bir içtihat yapmıştır. Biz onu daha uygun gördük" deriz. Silkeleyip öbür tarafa atmamız. Ama muhaddis, nakil yapıyor. Dolayısıyla bir güven ve nakilde kalite arayışı girer muhaddisle beraber. Evet, ben A şahsından duydum diyorsun. Bu meslek yani. Hadis ilmi de kimden duyduğunu söylememizi şart koşmuştu. Fakat senin kulakların nasıl? Onun dili nasıl? Onun da başkasından duyarken kulağı nasıldı? Yani sadece söz konusu olan duydum ben şeklinde bir duyum üzerinden nakledilen hadis-i şerif değil. Duyulmuşların belgelenebildiği bir ilim dalıdır hadis ilmi. Hadis âlimi; duyan, duyduğunu belgeleyen, okuduğunu belgeleyebilen birisidir.

Demek ki hadis ilmi özellikle bir nakil ilmidir. Fıkıh gibi olduğun yerden üretim değildir. Mesela Buharî'yi hepimizin bildiği örnek olarak ele alalım. Kocaman bin sayfalık kitap diyelim. İmam Buharî'ye ait başlıktan başka bir şey yoktur o kitapta. Başlık vardır sadece. Konuları başlıklandırmıştır. Ahmed bin Hanbel'in Müsned'inin tahkikli baskısı elli küsur cilttir. 52 cilt. Ahmed bin Hanbel'e ait tek bir kelime yoktur. Başlık da yoktur çünkü. Başlığı da yok. Belki başlık olarak "bana dedi ki" diye nakil var, kimden duyduğunu söylerken. Onlar Ahmed bin Hanbel'in sözüdür. Onun dışında 52 ciltlik kitapta Ahmed bin Hanbel'e ait tek bir söz yoktur. Hadis âliminin kitabında ona ait bir şey olmaz zaten. Bu beraberinde güvenilirlik sorunu getirir. Güvenli nakilci. Mesela çok orijinal bir tespit olarak bunu anlamamız için zikredebilirim. Mesela Buharî dedik, Ahmed bin Hanbel dedik. İkisinden de eserlerinde onlara ait bir şey yok dedik. Ama Buharî'nin naklettiği şeylere güven %100'e yakındır. Ahmed bin Hanbel'de %60-70'lerdedir. İkisi de hadis âlimi. Ama ne dedik; bir güven araştırması da yapıyoruz.

Hadis âlimlerinin de bir güven uygulaması vardır. Ne denir? Sikadır. Bu hadis âlimi sikadır, diyordu. Bu saduktur, diyor. Bu filancadır diyor. Demek ki hadis âlimlerine de bir puanlama yapılmış. Neden? Çünkü hadis âlimi, taşıma-nakletme için o ilimdedir. Nakli de beraberinde bir güven getiriyor. Güven sorunu getiriyor. O nedenle hadis âlimlerine bir güven puanlaması yapılmıştır. Tabii bu Amerika'daki bir araştırma kuruluşuna yaptırılmamış. Bin âlime yüz bin âlim bu kredilendirmeyi yapmış. Yani nesilden nesle oturmuş bir puanlama söz konusudur. Yoksa imam hatip lisesindeki ders notlarına göre verilmiş bir puan değil bu. Üzerlerinde yapılmış binlerce tahkikatın sonunda anlaşılacak bir puanlamadır. Binlerce tahkikat yapılmış. Her konuştuğu söz ile ilgili, her naklettiği hadis ile ilgili tahkikat yapılmış.

İkinci başlığımıza geçiyoruz. Bir yerde güvenlik araştırması yapılıyor ise eğer, otomatik olarak güvensizlik diye ikinci bir sorun da var demektir. Hadis ilminin ilim olarak en büyük sorunu, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem adına yalan uydurma sorunudur. Adeta hadis ilminin kanseridir bu. Buna "mevzu hadis" diye bir isim verilmiştir. Mevzu, uydurma demek. Bir hadis âliminin "kaza kurşununa kurban gitme" diye bir deyim var ya, hadis âliminin kaza kurşununu mevzu hadis tuzağına düşmesidir. Mesela Buharî rahmetullahi aleyhin hepimiz tarafından bilinen şöhreti var değil mi; güven, zirve. Yani neredeyse Buharî, "sen ölüsün" dese bize, öldük diye inanacağız, öyle bir güven var Buharî üzerinde. Bir kez mevzu hadis nakletmiş olsaydı Buharî, böyle olmayacaktı. İnsanın kanseri gibidir hadisteki mevzu hadisler. Görünürde sade vatandaş, hiçbir şekilde mevzu hadisi yakalayamaz. Ahmet, Mehmet, Ali bir sürü isim var başında, "Ne kadar da güzel söz biliyor musun, muhteşem bir söz. Bu sözü söylese

anca Resûlullah söyler zaten...” O sözün bir başka üslupla söylenmiş Buharî’de vardır mesela ama mevzu hadis. Yani Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem söylemediği hâlde, birilerinin kasten ya da anlamadan Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme izafe ettiği, “dedi ki Resûlullah” diye ilave ettiği sözler. Bunlar hadis âlimlerinin kurşunudur. Bu kurşun hadis âlimine isabet etti mi yandı o. Prim kaybeder.

Bir hadis âlimi, ağzından mevzu hadis nakledemez. Hadis âlimi, güven vermesi, güven telkin etmesi gereken âlimdir. Bu güveni zedeleyecek en büyük tehlike, hadis âliminin söylenmemiş bir sözü söylemesi ya da böyle bir söze alet olmasıdır. Böyle bir söze alet olması da suçtur hadis âliminin. Biz bu dersleri hadis tarihi öğrenmek için değil, inşallah Buharîleşmek için, İbni Maceleşmek için yapıyoruz dedik. Dolayısıyla, bu paragrafın bize dönüşünü şimdi tespit etmemiz lazım. Bu paragrafın bizde dönüşü şudur; âlim olacaksın, hadisle meşgul olacaksın kimden duyduğunu bilmediğin sözü de söylemeyeceksin, duyum kanallarında ufacık şüphelenen söz de nakletmeyeceksin. “Bir varmış bir yokmuş” demeyeceksin. “Ahmet dedi ki, o da Mehmet’ten duymuş ki” dediğin zaman sen, kamera önünde söylenmişten daha güvenli olmalısın. Kameraya montaj yapılabildiği teknolojik olarak ispat edildi. Dolayısıyla kameranın sahtesi olur da Buharî’nin sahtesi olmaz Allah’ın izniyle. Buharî, duydum dediyse duymuştur, hadis âlimi bu demektir. Bu yüzden mevzu dediğimiz hadisler, yani Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem söylemediği hâlde ona söylettirilmiş olan sözler hadis âlimleri için kanser niteliğindedir, kaza kurşunu niteliğindedir. Hadis âlimi böyle bir şeye bulaşmamalıdır. İbni Mace ile Buharî arasındaki fark budur. İbni Mace’de mevzu hadisten söz edilebiliyor. Ama Buharî’de asla söz edilemiyor.

Burada üçüncü maddeye geçiyorum. Güvenli olacak dedik, Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme ait olmayan mevzu bir hadisi asla nakletmeyecek dedik, onun uzmanlık alanı odur. “Anlamadan ağızından kaçtı, tam ben öyle şüphe ediyordum” diyemez hadis âlimi. Bu sefer seni puanlamaya tâbi tutanlar da senden şüphe ederler, sana kırık puan verirler. Bu iki şeyin ortasında yani en zirvede olmakla mevzu hadis dediğimiz en batık noktada olmak arasında zayıf hadis diye bir kavram vardır. Zayıf demek, hadis literatürü açısından, bir hadisin güvenilirliğinin mevzu bataklığında olmaması, Buharî’deki hadis düzeyinde de olmaması demektir. Binaenaleyh, Buharî ve Müslim gibi yüzde yüz sahih hadislerden oluşan kaynaklar ve onların âlimlerinin kaçındıkları şeylerden biri de zayıf hadis naklidir. Zayıf hadis nakletmemişlerdir. Eğer kafasında zayıf hadis varsa bunu mevzu görmüyorsa, mevzu ise zaten silmiştir onu o. Ama zayıf hadis de var, bunu şartlı olarak naklederler.

Bunu şu şekilde izah edebilirim: İmam Buharî’nin, Buharî dediğimiz eseri “el-Camiu’s-Sahih” isimli kitabıdır. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemden yüzde yüz sahih olarak yani zayıf, mevzu, hiçbir sorunu olmayan nakillerle yaptığı hadisler var. Hâlbuki Buharî’nin rivayet ettiği binlerce hadisi daha vardır. Mesela el-Edebü’l-Müfred, Buharî’ye ait kitaptır. Türkçe’ye farklı şekillerde tercüme edilmiştir. Ali Fikri Yavuz hocaya Allah rahmet eylesin, Ahlak Hadisleri diye tercüme etmiştir, iki cilt. Edebü’l-Müfred diye de tercümesini gördüm, yakın senelerde yapılmış. Buharî’ye ait bir kitap bu ama Sahih-i Buharî dediğimiz yedi bin küsur hadisle meşhur kitabın dışında bir kitabı bu. Bu kitapta zayıf hadisler de var. Bir hadis âlimi sahih olmayan zayıf hadisi de nakledebilir, bunda bir sıkıntı yok. Çünkü zayıf hadis, Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme ait olduğunda yüzde yüz garantimiz olmayan hadis demektir. Büyük ihtimalle yüzde altmış, Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme ait. Mevzu hadis ise yüzde bir bile ait olduğuna dair belgemiz yok demektir, hiçbir belge yok. Mevzu hadisle doğru olan hadis arasında bir orta hadis türü daha var, buna da zayıf hadis diyoruz dedik. Zayıf hadis konusunda herhangi bir şekilde Müslüman olarak biz inkârcı değiliz. Yani zayıf hadisleri silip atmayız, inşallah yeri

geldiğinde zayıf hadisle nasıl amel edildiğini, nasıl pratik yapıldığını konuşacağız. Ama özellikle zayıf hadislerin ahkâm konularında kullanılmadığını, fazilet ve ahlak konularında kullanıldığını belirtelim. Mesela boşanma, nikâh gibi ciddi hüküm konusunda sahih hadisle amel edilir. Hadisin derecesi, puanlaması zayıfa düştüğünde o ahlak konularının düzeyinde kalmış demektir. Bu yüzden örneklendirmeleri yaptığımızda, şeriatımızın mevcudiyetinden lezzet ala ala bunları öğreneceğiz. Fakihler, birbirlerini tenkit ederken, yani Ebu Hanife ile Ebu Yusuf arasında veya Ebu Hanife ile diğer imamlar arasında tartışmaların hadislerin zayıf olup olmadığı üzerinde devam ettiğini göreceğiz.

Hadis âlimi böyle bir âlimdir ve nakilci olmasından kaynaklanan çok doğal bir sonuç var: Yanlış nakil yapamaz. Olmayanı olmuş gibi nakletmek kaza kurşununa kurban gitmektir hadis ilminde. Bu, konuya mevzu hadis diye bir başlık açılıyor. Biz inşallah mevzu hadisin niteliği konusunda birkaç ders yapacağız. Burada, mevzu hadis eksi tabanda kalıyor. En üstte Buharî düzeyinde hadisler var, sahih hadis diyoruz bunlara. Zaten Sahih-i Buharî demek, Buharî'nin sahih rivayet ettiği hadisler demek. Eksiyile artı arasında zayıf tabaka vardır, zayıf tabaka Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in söylediğine dair sıkıntı oluşturabilen özürlerin bulunduğu rivayetler demek. Bunu sadece anlaşılın diye söylüyorum, böyle bir şey yok kitaplarda. Mevzu hadisin Peygamber aleyhisselama ait olduğuna dair ihtimal yüzde sıfırdır. Söylemişse de o sözün bize nakli yüzde sıfırdır mevzu hadiste. Sahih hadiste ise yüzde yetmişle yüzde yüz arasında gelir gider bu rakam. Buharî doksan sekizdir, İbni Mace'ninki de yüzde yetmiş beştir mesela. Hocasına, ravisinin kalitesine göre değişir.

Zayıf hadislerde ise yer yer bu rakam çok oynar. Yüzde yirmiyle altmış arasında gider gelir zayıf hadisler. O yüzden de şüphe üzerine, tereddüt üzerinde bir din yaşanamayacağı için zayıf hadisle mesela sabah namazı üç rekât olmaz. Bir hadis çıksa, sabah namazı da akşam namazı gibi üç rekâttır, dese bu hadis Buharî'de olsa idi oturur konuşurduk bunu, bundan sonra üç rekât kılalım mı diye. Sanal âlemden konuşuyorum tabii, böyle bir şey yok, iyi anlaşılın diye çarpıcı sabah namazı örneği veriyorum. Zayıf hadis dese ki, "sabah namazı üç rekât kıldı bir defa Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem", namaz gibi ciddi bir hükümlerle ilgili olduğu için hiç duymamış oluruz o hadisi. Sahih hadislerle ibadet, muamelat, şeriat konularında hükmedilir; zayıf hadislerle sadece ahlak, fazilet konularında hükmedilir. Mesela, diyelim ki camiye geldiğinde tahiyatü'l-mescid namazı var, sahih hadis bu, tahiyatü'l-mescid iki rekât namaz. Bir de bî' hadis çıktı karşımıza, "tahiyatü'l-mescid için özel abdest alırsan şu kadar sevabı var." Mevzu ise bu hadis, bunu duymayız hiç, kulağımız sağır olur, mevzu bu hadis çünkü, yok böyle bir şey. Sahih ise doğru lavaboya abdest almaya. Sahih değilse, mevzu da değilse arada zayıf hadis kalır. Zayıf hadis ise eğer, o zaman ne yaparsan yap Allah kabul etsin deriz. Bir günahı yok. Neden? Çünkü zaten sen normal abdestinle o namazı kılabilirsin. Yahut tahiyatü'l-mescid için bir abdest al diyor, mevzu ise at gitsin, sahih ise yap, zayıf hadis ise vaktin varsa yaparsın vaktin yoksa yapmazsın. Fakat böyle bir şey yok, ben de mevzu hadis uydurdum işte, iyi anlaşılın diye uydurdum bunları. Olan şeyler üzerinden de örnekler vereceğim ama çarpıcı örnekler daha kolay akılda kalıyor diye bunu böyle zikrettim.

Hadis âlimi ile ilgili çok önemli bir karakterden daha söz edeceğim kardeşler, hadis âliminde bilmek ve bilmemek yani "biliyorum" ve "bilmiyorum" kelimesi çok dikkatli kullanılır. Çünkü hadis âlimi nakilcidir, stoku kadar konuşur. Fakih üreticidir, akşamdan sabaha kadar sana her türlü imalatı yapar. Bunu gerektiriyor fakihlik. Hadisçi de bilgisayarından bakar, "elimizde kalmamış bundan" der kapatır. İmam Malik'ten nakiller yapacağız inşallah, bir talebesi naklediyor kaba bir rakam veriyor. "Belki kırk tane soru soruldu, bir tanesine cevap verdi, gerisine bilmiyorum dedi" diyor. Stokta yok. Bakıyor, mevcut stokta görünmüyor yok bitti. Bu nedenle bir hadis âliminin bitmez tükenmez hazinesi

bilmedikleridir. Bitmez tükenmez bilmediklerini sayamaz sana hiçbir hadis âlimi. Bildiği şeyleri sayar. Dolayısıyla bir hadis âlimine “neler biliyorsun say” dediğinde abdestini alıp gelip sana bildiği beş bin hadisi okur. Peki, Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme ait olmadığı hâlde bilmediğin şeyleri söyle bakalım dediğin zaman stok eder. Hadis ilminin karakteri bunu gerektiriyor. Çünkü Medine’den ithal ettiğin malzemeyi satıyorsun kardeşim. Yüz ithal ettiysen yüz bir satamazsın. Yüz birinciyi patenti, olmadan kendin yapman lazım. Bu sefer sen otomatik damgayı yiyeceksin, satış belgeni iptal edecekler. Sen sadece ithalatçısın, Medine’den ithal ediyorsun, faturalarda belli ne ithal ettiğin. İrsaliye de kesiyorsun, irsaliyen de belli. Arada bir boş bölüm yoktur. Bunu fıkıh ilmiyle meşgul olduğunuzda, Hanbelî mezhebinde görürsünüz. Mesela bakarsınız, şu konu caiz midir Hanbelî mezhebinde. Ahmed bin Hanbel’den gelen rivayete göre caizdir, öbür gelen rivayete göre caiz değildir, öbür rivayete göre de “belki caiz olabilir” demiştir. Neden? Ahmed bin Hanbel’de “bilmiyorum” sözü çok yoğundur, o anda hadis bilmiyor. Sonra bir hocasından bir hadis dinliyor, “ha bu var” diyor, iki saat sonra açıklama yapıyor. Dışarıdan seyredildiğinde “bu Ahmed bin Hanbel kim ne sorarsa herkesi memnun ediyor, mübarek köy müftüsü sanki, vatandaşlar üzülmesin” diye görülüyor, öyle değil. Adam stokundan satıyor. O andaki stokunda yok öyle bir bilgi. İthal etmemiş henüz. Stoklar gelince sorduğunda cevap veriyor. Yetmiş sene yaşamış bir insan; kırk yaşından beri konuşuyor, sekiz yaşından da yetmiş yaşına kadar öğrenmeye devam ediyor. Yüz binlerce hadis biliyor, yüz bin birinciyi bilmiyor. Onu öğrenince görüşü değişiyor. Bu yüzden bakarsınız ki bir âlim sık sık görüş değiştirir. Bu sık sık görüş değiştirişi, girdiler çoğaldıkça konuşmasından kaynaklanıyor. Bu hadis ilminin karakteridir. Ama Ebu Hanife rahmetullahi aleyh, yirmi beş yaşındaki şeyi yetmiş yaşında tekrar ederek gitti. O içtihadında devam ediyor hâlâ. Çünkü o ulaştığı nokta un, şeker vesairenden yaptığı helva. Bildiği helva zaten. On sene önce sana aynı helvayı veriyordu, yirmi sene önce de onu yapıp veriyor. Bazen yeni bir şeker buluyor, ondan bir helva daha yapıyor. Hadis âlimi ise mevcut kadar konuşur, mevcudundan fazlasını konuşmaz. Çünkü hadis âliminin vazifesi hadisleri toplayıp onlardan helva yapmak değildir. Patentiyle, geldiği gibi onları dağıtmaktır. Bu bir farktır, hadis ilminin farkıdır.

Bu sebeple, burada bir hususa değinmek istiyorum arkadaşlar. Hadis ilmi, inşallah da hakıyla izah edebilirim bunu; hadis ilmi Ahmed bin Hanbel ürettiği kadar, terörist de üretir. Eline bomba bağlayıp o bombayı bir camide cuma namazı kılanların üstünde patlatabilir adam hem de Allah rızası için. Ali’yi sabah namazı kılarken şehit edebilir. Hüseyin’i de Allah rızası için şehit eder ve cehennemi boylar. Neden? Çünkü bizim deyimlerimizle hadis, ayet; nükleer enerjidir, çoluk çocuğun elinde olamaz. Hadis ilmi eğer bir mürşidin, Ahmed bin Hanbel gibi birisinin elinden öğrenilmezse, yani ilmin terbiyesiyle beraber, adabıyla beraber öğrenilmezse kimin elindeyse onu batırabilir. Bu sebeple hadisi elif cüzü okutur gibi okutmakta da sıkıntı var. Bir Buharî; Fethu’l-Bâri olmadan, Umdetu’l-Kari olmadan imam hatip talebesinin elinde olduğu zaman, senede beş mezhep çıkar bu memlekette. Yokmuş gibi her sene beş mezhep çıkar, her cami bir mezhep olur. Öyle anlatır. Neden? Çünkü müthiş bir enerji var; vahiy bu, Kur’an da böyle, Kur’an daha fena. Bu sebeple dikkat edin, radikal ismi verilen, ben öyle isimlendirmiyorum ve Müslümanlar’ı bombalamakta, öldürmekte sakınca görmeyen gruplar, Ebu Hanife’nin kitaplarını okumazlar hiçbir zaman. İbni Teymiye’nin kitaplarını da okumazlar hiçbir zaman. İbni Teymiye gibi Kur’an okumak isterler. İbni Teymiye okumazlar. İbni Teymiye’den yola çıktık derler, Kur’an’ı İbni Teymiye gibi okuduklarını söylerler. İbni Teymiye’cidirler. İbni Teymiye’nin Fetâvâ’sını, es-Siyâsetü’ş-Şeriye’sini ve diğer kitaplarını okuyup hatmetmezler, kütüphanelerinde o kitaplar yoktur. Ana kaynakla oynarlar, trafoyla da sürekli oynadıkları için hep elektrik çarpmasıyla sonuçlanan sıkıntılar yaşarlar. Bu sebeple, hadis ilmi çoluk çocuğun -yaş olarak

kastetmiyorum- ilim çocuklarının, bizim gibilerin, benim gibilerin elinde tehlikeli bir malzemedir. Biz hadis-i şerifle muhabız ama nasıl ravi olmadan ulaşamıyorum Peygamber aleyhisselam Efendimiz'e, o asırla bu asır arasındaki kültür erozyonunu telafi edecek bir İbni Hacer koruması olmadan da hadis bana yaramıyor. Bu önemli bir nokta arkadaşlar, yer yer buna değineceğiz. Olaylara, Müslümanlar'ın arasındaki gereksiz sürtüşmelere, Müslümanlar'ın birbirlerini ithamlarına baktığımızda bu dediğimi daha iyi anlarız.

Hamdele-salvele.